

Základní směry současné filosofie výchovy

Přehled důležitých směrů filosofie
výchovy 20. století

(podle Heinricha Becka)

Humanistické aspekty výchovy

Hlavní směry filosofie výchovy v 20. století

- Metafyzické teorie výchovy
- Marxistická teorie
- Moderní empirické teorie
- Německá kritická pedagogika
- Strukturalistické teorie
- Hermeneutické teorie
- Antropologicko-fenomenologické teorie
- Existencialistické teorie

Metafyzické teorie výchovy

- Meta-fysika (to, co je „za tímto hmotným světem“)
- Metafyzika se snaží vysvětlit základní otázky bytí v jeho celistvosti a vychází přitom z jeho nejhlubšího základu
- Výchova = proces „stávání se člověkem“ v rámci otázky bytí a otázky Boha
- Východisko – řecká filosofie, Kant, Heidegger

Marxistická teorie výchovy 1

- Východisko: „dialektický materialismus“
- Karl Marx (1818-1883); Friedrich Engels (1820-1895): Komunistický manifest (1848), Kapitál
- Hlavní myšlenky:
 - existuje pouze materiální svět, jehož vývoj je určen přírodními a společenskými zákony
 - duševní pochody jsou výsledkem práce „vysoce organizované hmoty“ – mozku
 - dějinný vývoj je závislý na vědecko-technickém pokroku a na vztahu k výrobním prostředkům
 - vztah k výrobním prostředkům vytváří antagonistické třídy (buržoazie a proletariát)

Marxistická teorie výchovy 2

Cíl výchovy: pomoci lidem k jejich vývoji

Prostředky:

- Pochopit třídní charakter sociálních vztahů
- Výchova a vzdělávání „dělnické třídy“
 - v pracovních činnostech
 - v technických oborech
 - k revolučnímu boji (za svá práva)

Marxistická teorie výchovy 3

Zástupci:

- Naděžda Konstantinovna Krupská (1869-1939)
- Pavel Petrovič Blonskij (1884-1941)
- Anton Semjonovič Makarenko (1888-1939)
- Mao Tse-Tung (1893-1976)
- **Všichni čeští pedagogové mezi léty 1950-1989 museli oficiálně navazovat na marxistickou teorii výchovy**

Moderní empirické teorie

- Moderní empirické teorie chápou pedagogiku jako **empirickou sociální vědu**
- Východisko – empirické zkoumání edukační reality (posledních 200 let)
- Vývoj od **klasického empirismu** (vnímání a pozorování a induktivní tvorba teorií) k **analytickému empirismu** (teorie vycházející z empirických věd)
- Zástupci:
 - Brezinka
 - Cube
 - Rössner

Německá kritická pedagogika

- Pedagogika = věda o výchově a pro výchovu
- Cíl: nastartovat proces „osvěty“, který by „zlidštil“ pedagogicko-společenské vztahy
- Filosofický základ: filosofie tzv. frankfurtské školy (Habermas)
- Mollenhauer (sociální pedagogika):
 - Paradigma komunikační teorie
 - Paradigma teorie interakce
 - Marxistické paradigma

Strukturalistické teorie

- Vznik – Francie, 50. léta
- Důraz na zakotvenost člověka v prostředí, které se chápe jako systém
- Filosofická východiska: Lévi-Strauss
- U nás: Břetislav Hofbauer (pedagogika volného času)